

Awareness of Dental Specialists and General Dentists about Hepatitis B in Sari, Iran 2018

Atena Shiva¹,
Somaye Soltanalipour²,
Mohammad Reza Haghshenas³,
Jamshid Yazdani Cherati⁴,
Parastoo Namdar⁵

¹ Associate Professor, Department of Oral and Maxillofacial Pathology, Faculty of Dentistry, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

² Dentistry Student, Faculty of Dentistry, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

³ Associate Professor, Department of Microbiology, Molecular and Cell Biology Research Center, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

⁴ Professor, Department of Biostatistics, Faculty of Health, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

⁵ Assistant Professor, Department of Orthodontics, Faculty of Dentistry, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran

(Received May 28, 2019 ; Accepted March 30, 2021)

Abstract

Background and purpose: Hepatitis B is one of the most common viral infectious diseases of the liver, which is of particular importance due to the possibility of chronic conditions and high risk of transmission, especially during dental treatments. The best way to combat is preventing the infection. The present study was conducted to determine the level of awareness of general dentists and dental specialists in Sari about hepatitis B.

Materials and methods: In a descriptive-analytical study, 142 general dentists and dental specialists were included using census sampling in Sari, Iran 2018. The participants completed a questionnaire designed by Alavian et al. 2011. SPSS V24 was used for data analysis.

Results: The subjects were 88 (62.9%) males and 54 (38.1%) females. Findings showed that 50% of dentists had a good level of awareness, 44.37% had a moderate level of awareness and 5.63% had a low level of awareness about hepatitis B. Overall, the level of awareness was found to have no significant association with gender ($P=0.58$), being a general dentist or dental specialist ($P=0.66$), participating in infection control courses ($P=0.50$), and age ($P=0.06$).

Conclusion: In this study, dentists were found to have an appropriate level of awareness about hepatitis B, but, there is still a need for retraining courses.

Keywords: awareness level, Hepatitis B, dental specialist, general dentist

J Mazandaran Univ Med Sci 2021; 31 (196): 162-167 (Persian).

* **Corresponding Author:** Parastoo Namdar - Faculty of Dentistry, Mazandaran University of Medical Sciences, Sari, Iran
(E-mail: dds.pnamdar@gmail.com)

بررسی سطح آگاهی دندانپزشکان متخصص و عمومی شهر ساری در مورد هیپاتیت B در سال ۱۳۹۷

آتنا شیوا^۱سمیه سلطانعلی پور^۲محمد رضا حق شناس^۳جمشید یزدانی چراتی^۴پرستو نامدار^۵

چکیده

سابقه و هدف: هیپاتیت B یکی از شایع ترین بیماری های عفونی و ویروسی اولیه کبد است که به جهت امکان ایجاد وضعیت مزمن و نیز خطر بالای انتقال خصوصاً حین درمان های دندانپزشکی، اهمیت ویژه ای دارد و بهترین روش مبارزه با آن نیز پیشگیری از ابتلا می باشد. از این رو مطالعه حاضر با هدف تعیین میزان سطح آگاهی دندانپزشکان متخصص و عمومی شهر ساری در مورد هیپاتیت B، در سال ۱۳۹۷، انجام پذیرفت.

مواد و روش ها: در این مطالعه توصیفی تحلیلی، ۱۴۲ نفر از دندانپزشکان عمومی و متخصص شهر ساری به صورت سرشماری وارد مطالعه شدند و پرسشنامه استاندارد مربوط به مطالعه را تکمیل نمودند. داده های مربوطه پس از بازبینی وارد نرم افزار Excel و سپس توسط نرم افزار SPSS ۲۴ بازخوانی گردید و سطح معنی داری ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

یافته ها: تعداد شرکت کنندگان مرد ۸۸ نفر (۶۲/۹ درصد) و زن ۵۴ نفر (۳۸/۱ درصد) بودند که یافته های مطالعه مویید این مطلب بود که ۵۰ درصد از دندانپزشکان آگاهی متوسط، ۴۴/۳۷ درصد آگاهی خوب و ۵/۶۳ درصد آگاهی ضعیف داشتند. همچنین، سطح آگاهی با جنسیت ($P=0/58$)، متخصص یا عمومی بودن ($P=0/66$)، گذراندن کارگاه کنترل عفونت ($P=0/50$) و سن ($P=0/06$) ارتباط معنی داری نداشتند ($P<0/05$).

استنتاج: براساس نتایج این مطالعه، با وجود مناسب بودن سطح آگاهی دندانپزشکان عمومی و متخصص همچنان نیاز به برگزاری بازآموزی و ارسال جزوات آموزشی مرتبط وجود دارد.

واژه های کلیدی: سطح آگاهی، هیپاتیت B، دندانپزشکان عمومی و متخصص

مقدمه

هیپاتیت B یکی از شایع ترین بیماری های عفونی و مهم ترین عامل بیماری های کبدی در سرتاسر دنیا به شمار می رود که هر ساله بیش از پنج میلیون نفر را درگیر می کند (۱). سیر این بیمار از یک عفونت حاد تا یک

بیماری مزمن متفاوت می باشد. معمولاً موارد حاد عفونت با هیپاتیت B، سیر خود محدود شونده دارند. انواع مزمن نیز از یک عفونت بدون علامت تا هیپاتیت مزمن علامت دار، سیروز و سرطان کبد و نهایتاً مرگ متغیر

E-mail: dds.pnamdar@gmail.com

مؤلف مسئول: پرستو نامدار - ساری: دانشگاه علوم پزشکی مازندران، دانشکده دندانپزشکی، بخش ارتودنسی

۱. دانشیار، گروه پاتولوژی دهان و دندان، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران

۲. دانشجوی دندانپزشکی، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران

۳. دانشیار، گروه میکروبیولوژی، مرکز تحقیقات سلولی و مولکولی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران

۴. استاد، گروه آمار زیستی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران

۵. استادیار، گروه ارتودنسی، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ساری، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۲/۱۸ تاریخ ارجاع جهت اصلاحات: ۱۳۹۸/۲/۲۴ تاریخ تصویب: ۱۴۰۰/۱/۱۰

می باشند (۲). هیپاتیت B رایج ترین بیماری شغلی در پرسنل بهداشتی - درمانی است (۳).

دندانپزشکان در معرض تماس با خون و ترشحات دهان می باشند و بدین سبب به شدت در معرض خطر ابتلا به عفونت، به ویژه هیپاتیت B هستند، لذا میزان آگاهی دندانپزشکان در مواجهه با بیماران آلوده به هیپاتیت B نقش بسیار مهمی در سلامت جامعه دارد (۴). این مطالعه با هدف تعیین میزان سطح آگاهی دندانپزشکان عمومی و متخصص از هیپاتیت B در سال ۱۳۹۷ در شهر ساری انجام پذیرفت، تا بتوان براساس نتایج آن، برنامه ریزی دقیق آموزشی برای تقویت و بروزرسانی اطلاعات دندانپزشکان از طریق جلسات بازآموزی و بروشورهای آموزشی ارائه نمود.

مواد و روش ها

این مطالعه توصیفی تحلیلی، برای تعیین سطح آگاهی دندانپزشکان شاغل در شهر ساری، در سال ۱۳۹۷ با کد اخلاق مصوب IR.MAZUMS.REC.1397.2849 انجام شد. افراد مورد مطالعه ۱۹۰ دندانپزشک متخصص و عمومی بودند که در زمان گردآوری داده ها در شهر ساری در سال ۱۳۹۷ دارای مطب بودند و به صورت سرشماری وارد مطالعه گردیدند. پس از تدارک و توزیع پرسشنامه، ۴۸ نفر به علت عدم تکمیل پرسشنامه از مطالعه خارج شدند و نهایتاً ۱۴۲ پرسشنامه تکمیل شده گردآوری گردید. در این مطالعه از پرسشنامه طرح تحقیقاتی دکتر علویان و همکاران که پیرامون بررسی میزان آگاهی دندانپزشکان در مورد هیپاتیت طراحی شده بود، استفاده گردید که روایی و پایایی این پرسشنامه در همان طرح مذکور تایید شده است (۵). پرسشنامه شامل ۳ بخش بود. اولین بخش مربوط به اطلاعات دموگرافیک شرکت کنندگان نظیر سن و جنسیت و همچنین سال فارغ التحصیلی و شرکت در کارگاه های کنترل عفونت، بخش دوم شامل ۱۴ سوال در مورد آگاهی از ویروس هیپاتیت به صورت ۱۴ سوال بله / خیر و بخش سوم شامل یک سوال چهار گزینه ای برای این که شرکت کننده،

دانش خود را در مورد روش های استاندارد پیشگیری جهانی ارزیابی کند، می باشد. در آنالیز داده ها اگر نمره آگاهی پاسخ دهندگان کم تر از ۵۰ درصد بود میزان آگاهی آن ها ضعیف، اگر بین ۵۰-۷۰ درصد بود میزان آگاهی آن ها متوسط و اگر بالاتر از ۷۰ درصد بود میزان آگاهی افراد خوب در نظر گرفته شد. داده های مربوط به پرسشنامه پس از بازبینی وارد نرم افزار Excel و بعد از آنالیز توسط نرم افزار SPSS ۲۴ بازخوانی شد. در ابتدا برای حصول اطمینان از نرمال بودن توزیع داده ها، از آزمون کولموگروف اسمیرنوف استفاده گردید.

برای مقایسه میانگین متغیرهای کمی در دو گروه نرمال از آزمون های پارامتری نظیر تی مستقل و جهت بررسی ارتباط بین متغیر کمی نرمال از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. برای متغیرهای غیرنرمال از آزمون های نا پارامتری معادل هر کدام استفاده گردید و تمامی آزمون ها در نرم افزار SPSS نسخه ۲۴، انجام گردید. مقادیر P کم تر از ۰/۰۵ معنی دار در نظر گرفته شد.

یافته ها و بحث

تعداد شرکت کنندگان مرد ۸۸ نفر (۶۲/۹ درصد) و زن ۵۴ نفر (۳۸/۱ درصد) با میانگین سنی $(38 \pm 7/74)$ سال بودند. از نظر میزان تحصیلات، ۳۸ نفر متخصص و ۱۰۴ نفر، دندانپزشک عمومی بودند. میانگین کل نمره آگاهی افراد شرکت کننده ۶۸/۹۶ درصد یعنی در حد متوسط بود که کم ترین میزان آن ۲۶/۶۷ و بیش ترین ۱۰۰ درصد گزارش گردید. میانگین نمره آگاهی خانم ها ۶۹/۵ و میانگین نمره آگاهی آقایان ۶۸/۶۳ بود، هر چند میزان آگاهی در خانم ها کمی بیش تر بود ولی این تفاوت از لحاظ آماری معنی دار نبود ($P=0/58$). میانگین نمره آگاهی شرکت کنندگان زیر ۴۰ سال ۶۷/۵۶ و بالای ۴۰ سال ۷۲ تعیین گردید که تفاوت از لحاظ آماری معنادار نبود. نمره آگاهی دندانپزشکان عمومی ۶۹/۱۰، با نمره آگاهی متخصصین ۶۸/۵۹، فاقد تفاوت معنادار بود ($P=0/66$). همچنین مطابق با جدول شماره ۱،

از میان شرکت کنندگان ۸۷ نفر با نمره آگاهی ۶۹/۹۶، سابقه شرکت در کارگاه‌های کنترل عفونت را داشتند و ۵۵ نفر باقیمانده با نمره آگاهی ۶۷/۳۹ در این کارگاه‌ها شرکت نکرده بودند که بدین ترتیب تفاوت آماری معنی داری مشاهده نگردید ($P = ۰/۵۰$).

جدول شماره ۱: حداقل، حداکثر، میانگین میزان سطح آگاهی در سطوح متغیرهای کیفی

متغیر	Knowledge		
	حداقل	حداکثر	میانگین
جنسیت			
زن	۴۰	۶۷/۸۶	۱۱/۹۸
مرد	۶۷/۲۶	۱۰۰	۶۸/۶۳
سطح تحصیلات			
عمومی	۶۷/۲۶	۱۰۰	۱۳/۰۷
متخصص	۶۷/۴۶	۳۳/۹۳	۱۱/۵۸
جلسات بازآموزی			
عدم شرکت	۶۷/۲۶	۳۳/۹۳	۶۷/۳۹
شرکت	۶۷/۴۶	۱۰۰	۱۱/۸۱
سن			
≤ 40	۶۷/۲۶	۳۳/۹۳	۱۲/۸۲
> 40	۶۷/۴۶	۱۰۰	۱۱/۸۵

نتایج مطالعه Gonzales و همکاران مشابه بود که ارتباط معنی داری بین افزایش سن و تجربه دندانپزشکان با میزان آگاهی در مورد هپاتیت B مشاهده نشد (۹). همان‌طور که جدول شماره ۲ نشان می‌دهد، در مطالعه حاضر، آگاهی دندانپزشکان عمومی و تخصصی با یکدیگر تفاوت معنی داری نداشته است ($P = ۰/۶۶$) و این در حالی است که در مطالعه عباسی و همکاران میزان آگاهی با مقطع تحصیلی ارتباط معنادار داشت و میزان آگاهی در مقطع عمومی کم‌تر از مقطع تخصصی بود (۱۰).

جدول شماره ۲: نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنف جهت بررسی نرمال بودن سطح آگاهی در سطوح متغیرهای کیفی

متغیر	زیر گروه	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
جنسیت	زن	۰/۰۰۷	غیر نرمال
	مرد	۰/۰۰۱	غیر نرمال
سطح تحصیلات	عمومی	۰/۰۰۱	غیر نرمال
	متخصص	۰/۰۰۱	غیر نرمال
جلسات بازآموزی	خیر	۰/۰۰۱	غیر نرمال
	بله	۰/۰۰۱	غیر نرمال
سن	کمتر مساوی ۴۰ سال	۰/۰۰۸	غیر نرمال
	بیشتر از ۴۰ سال	۰/۰۰۱	غیر نرمال

در مطالعه مرادی گل‌رخ و همکاران، در سال ۱۳۹۱، که به منظور بررسی میزان آگاهی دانشجویان در زمینه بیماری هپاتیت B در مازندران انجام گردید، نتایج آگاهی دانشجویان دندانپزشکی مازندران را در حد خوب نشان داد به‌طوری که ۹۰ درصد دانشجویان به درستی ویروس را عامل هپاتیت بیان کردند و تنها ۱۰ درصد آن‌ها اطلاعات دقیقی در این زمینه نداشتند. همچنین میزان آگاهی قشر دانشجو، از کارکنان خدمات بهداشتی بیش‌تر و از دندانپزشکانی که درس خود را به اتمام رسانده و مطب داشتند، کمتر بود که موید این مطلب بود که میزان آگاهی از هپاتیت با میزان تحصیلات ارتباط مثبت داشته است (۱۱). حبیبی و همکاران در مشهد میزان آگاهی کارکنان دانشکده دندانپزشکی مشهد را مورد بررسی قرار دادند و مشاهده کردند میزان آگاهی با افزایش تحصیلات افزایش می‌یابد، ولی بر خلاف دو مطالعه قبل، مطالعه حاضر بین دندانپزشکان عمومی و متخصص تفاوت معنی داری از نظر آماری مشاهده نگردید ($P = ۰/۶۶$) (۱۲).

در مجموع براساس یافته‌های مطالعه، ۵۰ درصد از دندانپزشکان آگاهی متوسط، ۴۴/۳۷ درصد آگاهی خوب و ۵/۶۳ درصد آگاهی ضعیف داشتند.

دندانپزشکان از جمله افرادی هستند که با ابزار، خون و مایعات، سطوح آلوده و بیماران مبتلا به هپاتیت در تماس هستند و آگاهی از بیماری و خصوصاً راه‌های پیشگیری از آن حائز اهمیت می‌باشد، زیرا اغلب موارد ناقلین هپاتیت B علایم خاصی از خود نشان نمی‌دهند که خطر انتقال این بیماری را چند برابر می‌کند (۶).

ریبعی و عسگریان در مطالعه‌ای که به بررسی میزان آگاهی دندانپزشکان از هپاتیت B پرداختند، مشاهده کردند، ۶۷ درصد آن‌ها آگاهی ضعیف و تنها ۵ درصد آگاهی خوب داشتند. زنان به‌طور معنی داری آگاهی بالاتری از مردان داشتند، در حالی که در مطالعه حاضر آگاهی دندانپزشکان در شهر ساری در حد متوسط گزارش گردید، اگر چه میزان آگاهی زنان کمی بالاتر از مردان بود، ولی این تفاوت از لحاظ آماری معنی دار نبود (۸،۷). بر خلاف تصور عمومی مبنی بر آن که افزایش سن و تجربه سبب آگاهی بیش‌تر از خطر عفونت می‌شود، اما نتایج مطالعه حاضر نشان داد که سن و تجربه دندانپزشکان رابطه معنی داری با نمره آگاهی آن‌ها ندارد. این یافته با

به نتایج به دست آمده از این مطالعه مبنی بر آگاهی متوسط دندانپزشکان شهر ساری پیشنهاد می‌گردد با ارسال بروشورهای آموزشی و برگزاری برنامه‌های آموزشی مداوم جهت آشنا کردن بیش‌تر، با عوارض، راه‌های انتقال، پیشگیری و در عین حال ایجاد انگیزه قوی جهت رعایت کردن پروتکل‌ها در دندانپزشکی ضروری است تا به ارتقا دانش دندانپزشکان در این زمینه کمک کرد.

سپاسگزاری

در پایان بدین وسیله از دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی مازندران، جهت همکاری‌های لازم تشکر و قدرانی می‌گردد.

از محدودیت‌های مطالعه می‌توان به عدم همکاری عده‌ای از دندانپزشکان در تکمیل پرسشنامه و تقاضا برای به تعویق انداختن زمان جمع‌آوری و موکول کردن آن به زمانی دیگر، عدم آمادگی علمی یا تمرکز کافی در زمان حضور در مطب و نیز وابسته بودن نتایج مطالعه به حافظه و صداقت شرکت‌کنندگان تکمیل‌کننده پرسشنامه اشاره کرد. هر چند سعی گردید از پرسشنامه با تعداد سوال کم‌تر استفاده شود تا انگیزه شرکت‌کنندگان در پاسخ‌دهی به سوالات افزایش یابد.

نتایج این مطالعه نشان داد دندانپزشکان شهر ساری از آگاهی متوسطی در زمینه بیماری هپاتیت B برخوردارند و از سوی دیگر میزان این آگاهی ارتباطی با جنسیت، سطح تحصیلات و سابقه کاری نداشته است. لذا با توجه

References

1. Shah DK, Jha RK, Ansari S, Sah P, Dhungana GP, Basnet S. Knowledge and awareness regarding hepatitis B among preclinical medical and dental students of Chitwan Medical College Nepal: a questionnaire-based study. *Int J Med Sci Public Health* 2016; 5(11): 1-6.
2. Gayathri MM. Knowledge, Awareness and Attitude among dental students about hepatitis B infection. *Int. J Pharm Sci Res* 2016; 8(3): 168-170.
3. Kannan B, Sivakumar P, Ganapathy D. Awareness among dental students about hepatitis B infection--A review. *Drug Invent Today* 2020; 13(3): 434-436.
4. Rostamzadeh M, Afkhamzadeh A, Afrooz S, Mohamadi K, Rasouli MA. Dentists' knowledge, attitudes and practices regarding Hepatitis B and C and HIV/AIDS in Sanandaj, Iran. *BMC Oral Health* 2018; 18(1): 220.
5. Alavian SM, Mahboobi N, Mahboobi N, Savadrudbari MM, Soleimanzade Azar P, Daneshvar S. Iranian dental students' knowledge of hepatitis B virus infection and its control practices. *J Dent Educ* 2011; 75(12): 1627-1634.
6. Karimi-Sari H, Bayatpoor ME, Khotbesara MA, Ebrahimi MS, Sattari Z, Sattari P, et al. Knowledge, attitude, and practice of Iranian health sciences students regarding hepatitis B and C virus infections: A national survey. *Am J Infect Control* 2017; 45(11): e135-141.
7. Rabiee M, Kazennezhad E. Knowledge and Attitude of general dentists regarding HIV and Hepatitis Infections in Rasht. *RME* 2012; 4(1): 58-67.
8. Askarian M, Mirraei K, Etminan M, Araujo MWJ. Knowledge, attitude and practice towards droplet and airborne isolation precautions among dental health care professionals in Shiraz, Iran. *J Public Health Dent* 2005; 65(1): 43-47.
9. Gonzales R, Glik D, Prelip M, Bourque L, Yuen J, Ang A, et al. Risk perceptions and

- behavioral intentions for Hepatitis B: how do young adults fare? Health Educ Res 2006; 21(5): 654-661.
10. Abbasi F, Jalayer-Naderi N, Baseri S. A survey of knowledge and attitude in the final year students of dental schools in Tehran regarding hepatitis B infection control and its related risk factors. Journal of Medical Council of Iran 2013; 34(2): 113-118 (Persian).
11. Moradi Golrokhi M, Haghshenas MR. Evaluation of the Awareness about Hepatitis B among Dental Students of Mazandaran University of Medical Sciences in 2012-2013. Tabari Biomed Stu Res J 2015; 1(1): 45-51 (Persian).
12. Habibi A, Delavariyan Z, Hesari Z. Evaluation of the rate of knowledge of health care workers toward hepatitis B at Mashhad Dental School in Autumn 2003. Journal of Dentistry Mashhad Univ Med Sci 2005; 29: 35-44 (Persian).